

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

VŨ THÙY LINH

**HOÀN THIỆN QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY
KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC
NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

VŨ THÙY LINH

**HOÀN THIỆN QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY
KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC
NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Kế toán

Mã số : 62.34.03.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. MAI VINH
2. TS. NGUYỄN THỊ THANH HƯƠNG

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan bản luận án là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và có nguồn gốc rõ ràng.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Vũ Thủy Linh

MỤC LỤC

Trang

Phụ bìa	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục các bảng, biểu, sơ đồ	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	11
1.1. KHÁI QUÁT CHUNG VỀ KIỂM TOÁN NỘI BỘ VÀ KIỂM TOÁN NỘI BỘ NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI.....	11
1.1.1. Bản chất kiểm toán nội bộ và kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại.....	11
1.1.2. Mối quan hệ giữa quản lý, kiểm soát nội bộ và kiểm toán nội bộ	16
1.1.3. Mục tiêu hoạt động của kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại.....	17
1.1.4. Chức năng kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại	17
1.1.5. Nhiệm vụ kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại	19
1.2. TỔ CHỨC QUÁ TRÌNH VÀ BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	20
1.2.1. Đặc điểm hoạt động của Ngân hàng thương mại tác động tới quá trình và tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ.....	20
1.2.2. Nguyên tắc thiết kế, đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ Ngân hàng thương mại và ảnh hưởng tới quá trình và tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ	23
1.2.3. Nhân tố ảnh hưởng đến quá trình và tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại	28
1.2.4. Tổ chức quá trình kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại	29
1.2.5. Tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại	52

1.3. KINH NGHIỆM CỦA MỘT SỐ NƯỚC VỀ KIỂM TOÁN NỘI BỘ NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM.....	63
1.3.1. Kinh nghiệm của một số nước về kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại.....	63
1.3.2. Bài học kinh nghiệm về kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại đối với Việt Nam.....	68
Kết luận chương 1	70
Chương 2: THỰC TRẠNG QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	72
2.1. TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	72
2.1.1. Khái quát về hệ thống Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam	72
2.1.2. Đặc điểm hoạt động của Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam tác động tới quá trình và tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ	77
2.2. THỰC TRẠNG QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	80
2.2.1. Môi trường pháp lý đối với lĩnh vực kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại Việt Nam.....	80
2.2.2. Thực trạng tổ chức quá trình kiểm toán nội bộ trong các Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam.....	82
2.2.3. Thực trạng tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ trong các Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam.....	105
2.3. ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	119
2.3.1. Kết quả đạt được	119
2.3.2. Hạn chế.....	121
2.3.3. Nguyên nhân của những hạn chế.....	124
Kết luận chương 2	127

Chương 3: HOÀN THIỆN QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	129
3.1. ĐỊNH HƯỚNG HOÀN THIỆN KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	129
3.1.1. Định hướng phát triển hệ thống Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam đến năm 2020	129
3.1.2. Sự cần thiết phải hoàn thiện kiểm toán nội bộ trong các Ngân hàng thương mại Nhà nước Việt Nam.....	131
3.2. QUAN ĐIỂM VÀ YÊU CẦU HOÀN THIỆN KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	133
3.2.1. Quan điểm hoàn thiện kiểm toán nội bộ	133
3.2.2. Yêu cầu hoàn thiện kiểm toán nội bộ	135
3.3. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	138
3.3.1. Nhóm giải pháp hoàn thiện tổ chức quá trình kiểm toán nội bộ trong các Ngân hàng thương mại Nhà nước	138
3.3.2. Nhóm giải pháp hoàn thiện tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ trong các Ngân hàng thương mại Nhà nước	151
3.4. ĐIỀU KIỆN CƠ BẢN HOÀN THIỆN QUÁ TRÌNH VÀ TỔ CHỨC BỘ MÁY KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	164
3.4.1. Về phía cơ quan quản lý Nhà nước và Ngân hàng Nhà nước Việt Nam	164
3.4.2. Về phía các Ngân hàng thương mại Nhà nước.....	164
3.4.3. Về phía tổ chức kiểm toán nội bộ Ngân hàng thương mại Nhà nước	166
Kết luận chương 3	167
KẾT LUẬN	168
CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Agribank	: Ngân hàng Nông nghiệp và phát triển nông thôn Việt Nam
AICPA	: Hiệp hội kế toán viên công chứng Hoa Kỳ
ATM	: Máy rút tiền tự động
Basel	: Ủy ban giám sát an toàn hoạt động ngân hàng
BCHTW	: Ban chấp hành Trung ương
BDH	: Ban điều hành
BIDV	: Ngân hàng đầu tư và phát triển Việt Nam
BIS	: Ngân hàng thanh toán quốc tế
BKS	: Ban kiểm soát
CAR	: Hệ số an toàn vốn
CIS	: Hệ thống thông tin máy tính
CN	: Chi nhánh
CP	: Chính phủ
CRO	: Giám đốc quản lý rủi ro
CS	: Chính sách
CSTD	: Chính sách tín dụng
ĐHĐCĐ	: Đại hội đồng cổ đông
DNNN	: Doanh nghiệp Nhà nước
DPRR	: Dự phòng rủi ro
EFT	: Hệ thống chuyển tiền điện tử
ERM	: Quản lý rủi ro doanh nghiệp
GAAP	: Các nguyên tắc kế toán được chấp nhận phổ biến
GHTD	: Giới hạn tín dụng
HĐQT	: Hội đồng quản trị
HDTV	: Hội đồng thành viên
HSC	: Hội sở chính
HTKSNB	: Hệ thống kiểm soát nội bộ
IAF	: Chức năng kiểm toán nội bộ
IAS	: Chuẩn mực kế toán quốc tế
ICBC	: Ngân hàng Công thương Trung Quốc
IFAC	: Liên đoàn kế toán quốc tế
IFRS	: Chuẩn mực quốc tế về lập và trình bày báo cáo tài chính
IIA	: Học viện kiểm toán nội bộ
KH	: Khách hàng

KSNB	: Kiểm soát nội bộ
KTNB	: Kiểm toán nội bộ
KTV	: Kiểm toán viên
KV	: Khu vực
MHB	: Ngân hàng TMCP nhà đồng bằng sông Cửu Long
MIS	: Hệ thống thông tin tập trung
NCS	: Nghiên cứu sinh
NĐ	: Nghị định
NHNN	: Ngân hàng Nhà nước
NHTM	: Ngân hàng thương mại
NHTMCP	: Ngân hàng thương mại cổ phần
NHTMLD	: Ngân hàng thương mại liên doanh
NHTMNN	: Ngân hàng thương mại Nhà nước
NHTMNN	: Ngân hàng thương mại nước ngoài
PGD	: Phòng giao dịch
PLN	: Phân loại nợ
QĐ	: Quyết định
QH	: Quốc hội
RBIA	: Kiểm toán nội bộ dựa vào rủi ro
ROA	: Lợi nhuận trên tổng tài sản
ROE	: Lợi nhuận trên vốn chủ sở hữu
RRKS	: Rủi ro kiểm soát
RRTN	: Rủi ro tác nghiệp
RRTT	: Rủi ro tiềm tàng
TCKT	: Tài chính kế toán
TGD	: Tổng giám đốc
TMCP	: Thương mại cổ phần
TSDB	: Tài sản đảm bảo
TT	: Thông tư
UBKT	: Ủy ban kiểm toán
VAS	: Chuẩn mực kế toán Việt nam
VCB	: Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam
Vietinbank	: Ngân hàng TMCP Công thương Việt Nam
XHTD	: Xếp hạng tín dụng

DANH MỤC CÁC BẢNG

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung bảng</u>	<u>Trang</u>
Bảng 2.1:	Thị phần tài sản, tín dụng và huy động của các khối NHTM.....	75
Bảng 2.2:	Tỷ lệ nợ xấu của 05 NHTM Nhà nước giai đoạn 2009 - 2013.....	76
Bảng 2.3:	ROE và ROA của khối NHTMNN các năm (%).....	77
Bảng 2.4:	Xác định rủi ro để lập kế hoạch kiểm toán năm	87
Bảng 2.5:	Bảng hướng dẫn trọng số, thang điểm và tiêu thức chấm điểm rủi ro.....	88
Bảng 2.6:	Bảng xếp hạng rủi ro theo lĩnh vực bán lẻ.....	89
Bảng 2.7:	Bảng xếp hạng rủi ro theo đối tượng kiểm toán (trích).....	90
Bảng 2.8:	Nhóm chỉ tiêu định lượng phản ánh mức độ an toàn và nhóm phản ánh hiệu quả hoạt động (trích)	91
Bảng 2.9:	Bộ chỉ tiêu định tính (trích).....	91
Bảng 2.10:	Tổng hợp kết quả đánh giá rủi ro lập kế hoạch kiểm toán năm.....	92
Bảng 2.11:	Trích từ bảng hỏi đánh giá rủi ro hoạt động vốn và kinh doanh ngoại tệ.....	93
Bảng 2.12:	Quy trình xây dựng kế hoạch kiểm toán năm.....	100
Bảng 2.13:	Lập kế hoạch từng cuộc kiểm toán.....	101
Bảng 2.14:	Lập chương trình kiểm toán nội bộ	102
Bảng 2.15:	Đánh giá lại rủi ro và điều chỉnh chương trình kiểm toán.....	103
Bảng 2.16:	Lập biên bản ghi nhận kiểm toán và báo cáo kiểm toán	104
Bảng 2.17:	Quy trình theo dõi, kiểm tra thực hiện kiến nghị kiểm toán.....	105
Bảng 3.1:	Hướng dẫn nội dung đánh giá độc lập về hệ thống kiểm soát nội bộ trong các NHTM Nhà nước.....	139
Bảng 3.2:	Các bước đánh giá độc lập về hệ thống kiểm soát nội bộ Ngân hàng thương mại của kiểm toán nội bộ.....	140
Bảng 3.3:	Các thủ tục để nhận biết, đánh giá rủi ro về các sai phạm trọng yếu do gian lận.....	145
Bảng 3.4:	Ma trận rủi ro	148
Bảng 3.5:	Chức năng kiểm toán nội bộ truyền thống và hiện đại.....	155
Bảng 3.6:	Phân định chức năng 3 vòng bảo vệ và mối quan tâm của kiểm toán nội bộ NHTM	157

DANH MỤC CÁC BIỂU

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung biểu</u>	<u>Trang</u>
Biểu 2.1:	Vốn điều lệ của các NHTMNN giai đoạn 2009 - 2013	73
Biểu 2.2:	Hệ số an toàn vốn các NHTMNN giai đoạn 2009 - 2013.....	73
Biểu 2.3:	Tỷ trọng dư nợ tín dụng của các TCTD chia theo khối cuối năm 2013	76

DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung sơ đồ</u>	<u>Trang</u>
Sơ đồ 1.1:	Định nghĩa kiểm toán nội bộ dựa vào rủi ro	38
Sơ đồ 1.2:	Mô hình tổ chức tập trung của bộ phận kiểm toán nội bộ.....	54
Sơ đồ 2.1:	Tổ chức bộ máy kiểm toán nội bộ của NHTMCP VCB	109
Sơ đồ 3.1:	Các bước lập kế hoạch kiểm toán nội bộ dựa vào rủi ro.....	144
Sơ đồ 3.2:	Các bước của cuộc kiểm toán dựa vào rủi ro.....	149
Sơ đồ 3.3:	Mô hình bộ máy kiểm toán nội bộ trong các NHTM Nhà nước sau cổ phần hoá	154
Sơ đồ 3.4:	Cơ cấu quản lý rủi ro theo thông lệ.....	156
Sơ đồ 3.5:	Mối quan hệ của kiểm toán nội bộ với các bộ phận trong tổ chức quản lý rủi ro tác nghiệp tại các NHTM nhà nước.....	160
Sơ đồ 3.6:	Phẩm chất và năng lực đối với KTV nội bộ ngân hàng	163